

Medeplichtigheid aan massamoord werd Gemmeker uiteindelijk in 1948 niet ten laste gelegd. Ook bij latere gerechtelijke vooronderzoeken in Duitsland heeft hij altijd ontkend op de hoogte te zijn geweest van de praktijken in Auschwitz en Sobibor. Dat deed hij dus ook in de jaren zeventig van de vorige eeuw tegenover de Duitse onderzoeksrechter Wolfgang Steffen. Van Liempt heeft voor zijn onderzoek met Steffen gesproken en ook die is ervan overtuigd dat Gemmeker geweten moet hebben van de gaskamers. Maar overtuigend, schriftelijk bewijs dat hij het lot van zijn slachtoffers kende, is niet voorhanden. Mede daardoor drong de zaak-Gemmeker niet door tot de Duitse strafrechter en ontkwam hij aan vervolging. Hoewel hij dus de strijd met justitie won, werd Gemmeker de rest van zijn leven achtervolgd door de mogelijkheid van een nieuwe straf. Dat is voor zijn dochter Rosemarie, waar Van Liempt ook mee heeft gesproken, een troostrijke gedachte. Zij verbrak uiteindelijk alle banden met haar vader in 1975 nadat zij en haar Griekse man door haar vader geschoffeerd werden nadat hun zoon vlekken had gemaakt in het tijdperk van zijn opa. 'Dat krijg je met die bastaardkinderen,' schreeuwde hij. Verhalen zoals die van Rosemarie Gemmeker over haar vader of die van Wolfgang Steffen over de vele uren dat hij commandant Gemmeker verhoorde, gaven Van Liempt een goed inzicht in de persoon Gemmeker. Bovendien deed de schrijver nauwgezet en uitvoerig onderzoek in zowel Nederlandse als Duitse archieven. Hierdoor is een zeer lezenswaardige biografie tot stand gekomen waarin de commandant van Westerbork treffend gekarakteriseerd wordt.

Bert Jan Hartman ■

Boeiende vmbo-con

'De geschiedenis herhaalt zich niet, maar zij rijmt wel.' De twaalfde editie van de vmbo-conferentie over het examen geschiedenis wordt goed samengevat in deze quote van Mark Twain. De uitspraak werd zowel in de openingslezing als in de slotlezing gebruikt en gaf mooi aan hoe beide sprekers stonden tegenover het thema van de studiedag: 'Is er een nieuwe Koude Oorlog gaande?'

De dag werd georganiseerd door de Universiteit Utrecht en de vmbo-commissie van de VGN. Tussen de lezingen door was er de keuze uit lezingen en een workshop uit een aanbod van zeven. De openingslezing werd verzorgd door journalist en schrijver Pieter Waterdrinker. Speciaal uit Moskou overgekomen hield Waterdrinker een gloedvol betoog met als boodschap de huidige situatie in Europa en de wereld eens vanuit Russisch perspectief te bekijken. Gelardeerd met autobiografische momenten en anekdotes, gaf hij de ruim honderd collega's de boodschap mee dat wij ons meer moeten verdiepen in Rusland en de Russische geschiedenis. Nadat wervelwind Waterdrinker na vijf kwartier was uitgeraasd, stonden er drie keuzelezingen op het programma. Jikkemien Kuypers, vmbo-docent die in 2018 werd gekozen tot geschiedenisleraar van het jaar, hield een interactieve lezing met prikkelende vragen: wat is de positie van geschiedenis binnen het vmbo, hebben de leerlingen wel wat aan geschiedenis? Moet geschiedenis verplicht worden op het vmbo en waarom wordt het vak zo weinig gekozen binnen de leerweg BB? Voldoende stof tot discussie. Liesbeth Dirks, geschiedenisle-

raar van het jaar 2016, ging in op *fake*-nieuws. Hoe kun je het herkennen en hoe kun je leerlingen hiertegen wapenen? Met veel voorbeelden ging ze nader in op dit actuele thema. De deelnemers kregen praktische tools aangereikt voor gebruik in de klas.

Gerard Rozing gaf namens de VGN informatie over de vernieuwde syllabus. Huub Kurstjens, toetsdeskundige bij het Cito, besprak welke gevolgen de vernieuwde syllabus heeft voor de vraagstelling in het cse geschiedenis. Ook analyseerde hij grondig het afgelopen examen,

ferentie rond Koude Oorlog

mede naar aanleiding van vragen en opmerkingen vanuit het veld.

Na de lunch was het tijd voor de workshopronde. Opvallend was dat in de verschillende workshops veel aandacht was voor dilemma's en hoe je die zou kunnen bespreken in de klas. Van het conflict tussen Israël en de Palestijnen aan de hand van een nieuw ontwikkeld leskatern tot 'Hoe pak je gevoelige geschiedenis aan in de klas?' met handreikingen. Van het bespreekbaar maken van terrorisme door het project 'Ter Info' tot het handelen van mensen in de Tweede Wereldoorlog aan de hand van het onderwijsproject 'Het oorlogsgeheim van tante Roosje'.

Drie praktische workshops completeerden het zevental workshops waaruit gekozen kon worden. Activerende werkvormen stonden centraal in de workshop over 'Rusland, Poetin, en symbolen van de macht'. En in de workshop 'Hoe maak je goede toetsvragen in combinatie met de gewijzigde syllabus' gingen de docenten zelf als 'examenvrager' aan de slag en

kregen zij praktische tips bij het construeren en formuleren van vragen en antwoorden. Geschiedenisdocenten staan bekend als verhalenvertellers die graag hun kennis van het verleden delen met hun leerlingen. Maar hoe komen we erachter of de leerlingen hier ook iets van onthouden? In de workshop 'Verhalen vertellen

en formatieve evaluatie' werd door middel van voorbeelden uit de praktijk duidelijk dat het formuleren van leerdoelen, voortdurende evaluatie en feedback onmisbaar zijn voor een goede geschiedenisles.

Martin Bezemer is lid van de vmbo-commissie van de VGN.

'Het formuleren van leerdoelen, voortdurende evaluatie en feedback zijn onmisbaar voor een goede les'

De goed bezochte slotlezing 'De Nieuwe Koude Oorlog, resultaten uit het verleden bieden geen garantie voor de toekomst' werd verzorgd door Henk Kern, universitair docent aan de Universiteit Leiden. Na een vernieuwende analyse van de Koude Oorlog ging hij in op de vraag of er sprake is van een nieuwe Koude Oorlog. Aangezien de geschiedenis zich niet herhaald, moet het antwoord daarop negatief zijn. Er zijn wel overkomsten aan te wijzen, dus enige rijkdom is er toch ook wel. Ook de twaalfde editie van de conferentie voor vmbo-docenten was een succes. Op naar nummer dertien! ■

Links: Pieter Waterdrinker hield een gloedvol betoog over Rusland. Boven: Jikkemien Kuypers prikkelde het publiek in haar lezing over het nut van geschiedenis. Hiernaast: Naar de slotlezing door Henk Kern over de Koude Oorlog werd geboeid geluisterd. Foto's: Martin Bezemer.